

INTERVIEW **PATRICIA SONNENBURG** KLEINDOCHTER SLACHTOFFER

Na bijna tachtig jaar eindelijk op weg naar **eerherstel**

Patricia Sonnenburg vocht jaren voor eerherstel van haar grootvader, een van de 411 slachtoffers van het Van Imhoff-schandaal. Defensie laat nu het eigen optreden onderzoeken.

Tekst **Frank Vermeulen** Foto's **Roger Cremers**

Haar hele leven hoorde Patricia Sonnenburg verhalen, vooral van haar moeder, over haar grootvader Herman Sonnenburg. Hij was geboren in Berlijn en had een verzekeringsbedrijf in Nederlands-Indië. Als reactie op de Duitse inval in mei 1940 in Nederland werd hij met 2.500 anderen geïnterneerd door het koloniaal gouvernement in Nederlands-Indië. En hij was een van de 411 slachtoffers die verdronken bij de ondergang van het stoomschip Van Imhoff van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM) - toen Japan oprukte, had Nederland opdracht gegeven de gevangenen over te brengen naar Brits-Indië.

Het schip, dat was gevorderd door de Koninklijke Marine, raakte lek nadat het onder vuur was genomen door een Japans vliegtuig. De kapitein en de bemanning gingen van boord en lieten de gevangenen aan hun lot over.

Een „zwarte bladzijde in de Nederlandse maritieme geschiedenis”, schreef historicus Loe de Jong in 1984 in zijn standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog. Een „oorlogsmisdaad” concludeerde rechtsgeleerde en polemoloog Bert Röling al

”

Hij was een Duitser die was opgepakt, en onschuldige Duitsers bestonden niet

in 1953 in een vertrouwelijk advies aan de regering. Röling adviseerde de zaak geheim te houden: „[...] gezien de aard der gebeurtenissen dient een proces in alle geval te worden voorkomen. Er zouden daarbij gebeurtenissen aan het licht komen, die de naam van de Nederlandse Marine en de KPM zeer zouden schaden.”

Onschuldige Duitsers

Sonnenburg raakt nog steeds geëmotioneerd bij het praten over deze geschiedenis. „Die verhalen over mijn grootvader waren altijd omgeven door schaamte. Ik kon er moeilijk over vertellen, omdat je het altijd moest uitleggen. En niemand geloofde dat mijn grootvader geen nazi was. Hij was een Duitser die was opgepakt, en onschuldige Duitsers bestonden niet. Hij moest wel een nazi zijn, want wij Nederlanders sluiten geen onschuldige mensen op.”

BNNVARA zond in december 2017 een driedelige, gedramatiseerde documentaire uit over de ondergang van de Van Imhoff. Het ging ook over de doofpotaffaire waar de VARA zelf een rol in had gespeeld, door in 1965 een documentaire hierover van Dick Verkijk onder politieke druk te verbieden. Voor Sonnenburg was dat het moment om in actie te komen.

Uiterst links: de **SS Van Imhoff** op archiefbeeld. Boven: **Patricia Sonnenburg** is de kleindochter van een van de 411 mensen die stierven toen het stoomschip tot zinken werd gebracht. Onder: een foto van haar grootvader.

„Ik heb altijd wel iets met deze kwestie willen doen. Ik vond het zo'n groot onrecht. Maar waar begin je? En hoe? Toen kwam die documentaire en daarin verscheen ook de naam van mijn grootvader in beeld op een lijst van de gevangenen. Dat was voor mij het teken.”

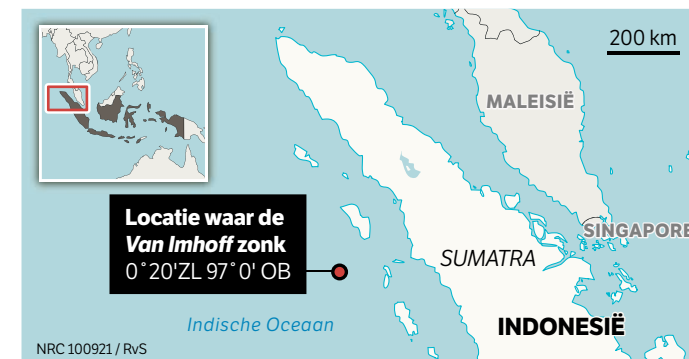
Sonnenburg zocht contact met advocaat Liesbeth Zegveld, gespecialiseerd in mensenrechtzaken. „We stuurden een brief aan de minister van Defensie, Ank Bijleveld, waarin ik vroeg om erkenning van de fouten die de marine heeft gemaakt met de ondergang van de Van Imhoff, excuses en eerherstel voor mijn grootvader. Ik wil rehabilitatie. De eer en goede naam van onze familie is aangetast.”

Niet te springen

Defensie stond niet te springen op het verzoek in te gaan. De feiten waren verjaard en van een doofpot zou geen sprake zijn.

Het verhaal van de ongeveer zestig mensen die de ramp overleefden had ook de toenmalige Duitse autoriteiten bereikt. Het gevolg was dat *SS-Obergruppenführer* Hanns Rauter in 1943 de KPM een boete oplegde van vier miljoen gulden wegens ‘*unmenselijke Pflichtvergeessenheit*’ (on-

De Van Imhoff zank in 1942 voor Sumatra

Onderzoek

Van Imhoff-ramp (1942)

Het kabinet heeft opdracht gegeven tot een historisch onderzoek naar de ramp met het stoomschip Van Imhoff, dat begin 1942 voor de kust van Sumatra tot zinken werd gebracht.

Nadat Nederland door Duitsland was bezet, interneerde het gouvernement van Nederlands-Indië 2.500 mannelijke ingezetenen van Duitse en Oostenrijkse komaf. In 1941 besloot de Nederlandse regering in Londen deze gevangenen over te brengen naar Brits-Indië. Op zee werd de Van Imhoff tot zinken gebracht door een Japans gevechtsvliegtuig. De bemanning van het schip liet 477 gevangenen aan hun lot over, 411 van hen kwamen om het leven.

Het doel is te komen tot rehabilitatie van de slachtoffers. Het onderzoek zal twee jaar in beslag nemen.

menselijk plichtsverzuim). De bedoeling was dat daaruit aan erfgenamen in de eerste graad 10.000 gulden schadevergoeding per geval werd uitgekeerd. De rederij betaalde en werd na de oorlog daarvoor, in het geheim, door de Nederlandse overheid gecompenseerd.

Maar het geld heeft de erfgenamen nooit bereikt. Sonnenburg, die inmiddels gezelschap heeft gekregen van vier andere nabestaanden, houdt daarom nog altijd de mogelijkheid open bij de Duitse overheid aan te kloppen voor financiële compensatie. „Het geld dat door de KPM aan de NSDAP [de nationaal-socialistische partij, red.] is betaald, is nooit uitgekeerd aan de families van de slachtoffers.” Dus is er recent een brief uitgegaan, ditmaal gericht aan bondskanselier Angela Merkel.

Kentering

Het heeft drie jaar geduurd voordat Defensie eind juli instemde met een onderzoek naar de geschiedenis. Patricia Sonnenburg: „Toen ik de mail kreeg over die positieve wending was ik duizelig van verbazing. Dat kan niet waar zijn! Het gaat lukken!”

De nabestaanden zijn met het voorstel gekomen voor een onafhankelijk onderzoek. „Want als er gerechtigheid en eerherstel moet komen, dan moet dat ergens op gebaseerd zijn. Op een historisch onderzoek, zodat dat ook vastligt.”

Sonnenburg wil ook dat onderzocht wordt hoe de internering in 1940, van mannen tegen wie eigenlijk geen enkele verdenking bestond, in zijn werk is gegaan. „Uit onderzoek in de VS naar de internering van Japanners, die daar woonden op het moment dat Pearl Harbor werd aangevallen, bleek dat die arrestaties een grove onrechtvaardigheid waren gebaseerd op politiek onbenul en oorlogshysterie. Nou, *copy paste*, dit is eigenlijk hetzelfde.”

Dat Defensie nu bereid is het eigen optreden in het verleden te onderzoeken, hoort volgens Sonnenburg bij een kentering in de omgang van de overheid met dit soort historische gebeurtenissen. „Bij de herdenking op 4 mei gaat het nu bijvoorbeeld ook over alle slachtoffers die vielen in Nederlands-Indië: daar horen deze dus ook bij.”